

Наведених прикладів і висловленого щодо них цілком достатньо для того, щоб, підсумовуючи, наголосити: шукання автора в площині «краса–істина» виявилися доволі плідними. Подані ним зразки лірики відбивають реалії в усій їхній істинності на високому естетичному рівні, який досягається потужною концентрацією тропів, здебільшого метафор, чи, сказати б, їхньою великою «питомою вагою» в тексті, а також стислістю викладу. Ці чинники, що можуть бути поціновані як самодостатні, водночас відкривають широкі перспективи подальших досліджень творчої спадщини Г. Чубая, надто ж з огляду на недостатню як на нині увагу нашого літературознавства до цієї спадщини.

Література

1. Літературознавчий словник-довідник / [Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін.]. Київ: ВЦ «Академія», 1997. 752 с.
2. Мысль, вооружённая рифмами: Поэтическая антология по истории русского стиха. Ленинград: Изд-во Ленингр. ун-та, 1984. 447 с.
3. Наєнко Михайло. Життя і слово. *Літературна Україна*. 2018. № 5(5738). С. 11.
4. Ткаченко А. О. Мистецтво слова (Вступ до літературознавства): підручник для гуманітаріїв. Київ: Правда Ярославичів, 1997. 448 с.
5. Чубай Г. П. Говорити, мовчати і говорити знову: Вірші / Передм. М. Рябчука. Київ: Молодь, 1990. 144 с.
6. Чубай Г. П'ятикнижжя. Львів: Видавництво Старого Лева, 2015. 256 с.
7. Яковчук М. П. Григорій Чубай: Спогади батьків і земляків поета. Рівне: Волинські обереги, 2003. 20 с.

Комаров С.

– доктор філологічних наук, професор кафедри світової літератури Горлівського інституту іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

УДК 821.111 (71)

«NIGHT TRAIN» М. ЕМИСА ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ДЕТЕКТИВ

У статті розглядається роман англійського постмодерніста Мартіна Емиса «Night Train» як психологічний детектив. У ході аналізу виокремлюються ознаки, характерні для жанрового канону детективу: наявність загадкового випадку, який потрібно розслідувати; типовий набір персонажів; напруга дії. Проблема психологізму книги розкривається у зв'язку із рисами «сповідально-філософського роману», наративний акцент переведений із опису подій на віддзеркалення почуттів, переживань та світосприйняття головної героїні. Окрема увага приділяється аналізу змісту назви роману.

Ключові слова: жанр, детектив, психологізм, сповідь, метафоричність.

Комаров С.

– доктор филологических наук, профессор кафедры мировой литературы Горловского института иностранных языков ГВУЗ «Донбасский государственный педагогический университет»

«NIGHT TRAIN» М. ЭМИСА КАК ПСИХОЛОГИЧЕСКИЙ ДЕТЕКТИВ

В статье рассматривается роман английского постмодерниста Мартина Эмиса «Night Train» как психологический детектив. В ходе анализа выделяются признаки, характерные для жанрового канона детектива:

наличие загадочного происшествия, которое необходимо расследовать; типичный набор персонажей; напряженность действия. Проблема психологизма книги раскрывается в связи с чертами «исповедально-философского романа», нарративный акцент переведен с описания событий на отражение чувств, переживаний и мировосприятия главной героини. Отдельное внимание уделяется анализу смысла названия романа.

Ключевые слова: жанр, детектив, психологизм, исповедь, метафоричность.

Komarov S.

– Doctor of Science (Linguistics), Professor, World Literature Department, Horlivka Institute for Foreign Languages, Donbas State Teachers' Training University

M. AMIS'S «NIGHT TRAIN» AS A PSYCHOLOGICAL DETECTIVE

The article deals with the novel of English postmodernist Martin Amis «Night Train» as a psychological detective. In the course of the analysis, the characteristics of the genre canon of the detective are highlighted: the presence of a mysterious incident that must be investigated; a typical set of characters; tension of action. The problem of the psychologism of the book is revealed in connection with the features of «confessional-philosophical novel», the narrative accent is shifted from the description of events to reflection the feelings, experiences and worldview of the main character. Special attention is paid to the analysis of the meaning of the novel's title.

Key words: genre, detective, psychologism, confession, metaphorism.

Англійський постмодернізм є одним з найбільш репрезентативних явищ світового літературного процесу межі ХХ-ХХІ століть. Вагоме місце в ньому займає романістика Мартіна Еміса (народ. 1949 р.), майстра нарративних експериментів і жанрового синкретизму. Книги автора (серед найбільш відомих: «Success» (1978), «Money: A Suicide Note» (1985), «London Fields» (1989), «Information» (1995)) водночас репрезентують його схильність до соціальної сатири й тотальну іронічність.

Постановка проблеми. Роман М. Еміса «Night Train» («Нічний потяг», 1997) – дев'ята книга видатного англійського прозаїка. Структуруючи текст за законами детективного жанру, письменник насичує оповідь глибоким психологізмом та філософськими викладами. У цьому виявляється типова для постмодернізму тенденція наблизити інтелектуальну прозу до масового читача.

Отже, у детективних романах описується процес розслідування загадкового випадку з метою з'ясування його обставин та розкриття загадки. Зазвичай, у якості таких випадків виступають злочини; конфлікт, як правило, будується на боротьбі справедливості із беззаконням та завершується перемогою першої – злочин повинен бути розкритий, а той, хто його здійснив – покараний, або, щонайменше, викритий [1].

У літературі кінця ХХ століття психологізм стає характерною рисою детективу. Процес розслідування злочину залишається центром оповіді, але загадка тепер полягала у психологічному поясненні вчинку та відтворенні людської свідомості. Змінюється структура роману: тепер

з'являється більше побічних ліній, які не завжди пов'язуються у єдиний сюжетний вузол. Визначне місце у творі займає особиста доля сищика-детектива, що сприяє збільшенню об'єму твору. Крім того, може змінюватися місце дії роману, яке часто виноситься за межі Великобританії [4].

На думку О. А. Джумайло, в літературі англійського постмодернізму – у творах Дж. Барнса, Г. Свіфта, С. Рушді, М. Еміса, Дж. Бенвілла, І. Мак'юена, Д. Томаса, К. Ішігуро та інших – різноманітні ігрові стратегії ведуть до проявів нової сповіді. У книгах відтворюється переживання реальності досвіду: надій, втрат, любові, стиду, вини та смерті [3]. Це дає підстави казати про функціонування в британській прозі останніх трьох десятиліть жанру «сповідально-філософського роману». О. А. Джумайло, стверджуючи як обов'язкову рису проблематики англійської літератури «визнання сили досвіду страждання» [2], виокремлює наступні характеристики цієї жанрової форми: увага читача зосереджується не на подіях, а на логіці будови розповіді про події у зв'язку з постійними переживаннями головного героя, а тому сам текст є непослідовним; інтрига розкривається повною мірою через велике бажання головного героя відкрити усю правду про себе, при цьому використовуються рефлексивні діалоги, звернення до минулого, розмова із самим собою тощо; композиція твору включає в себе фрагменти минулого, які вдало поєднуються з теперішнім героя – так розкриваються мотиви дій та біль від скоєного; герой сповідального роману часто має певне відношення до сфери літератури; фінал такого роману передбачає думку про зміст досвіду страждання та про неможливість змін існування [2].

Аналіз останніх публікацій. Творчість Мартіна Еміса та роман, який став об'єктом даної розвідки, зокрема, є недостатньо вивченим у вітчизняному літературознавстві. Своєрідність книг англійського митця розглядала, перш за все, російський науковець О. А. Джумайло [2; 3]. Її напрацювання у жанрі «сповідально-психологічного роману» стали нам у нагоді під час аналізу психологізму роману «Night Train». Також, треба відзначити статтю Н. Рейнгольд [5], яка не тільки висвітила основні проблеми творчості М. Еміса, підкреслила його близькість до модерністського методу, але й дала уявлення про творчу лабораторію письменника – через фрагменти інтерв'ю з ним, які чергуються з власне аналітичними частинами. М. Бредбері у своїй відомій книзі «The Modern British Novel» [8] приділяє декілька сторінок розгляду творчості М. Еміса, пропонує стислий аналіз і роману «Night Train». Зокрема, видатний англійський критик акцентує сатиричну спрямованість твору, зв'язок із традицією Дж. Свіфта, схильність до глобальності та песимізм: так, злочин, який є сюжетним центром роману, він називає «cosmic», тому цю книгу він вважає «not quite a detective story – since the information can only lead to ambiguity, or a dead end» [8, с. 534]. Автор присвяченої М. Емісу статті в «Енциклопедичному словнику англійського літератури ХХ століття» (2005) стверджує факт «жанрового зсуву» твору: «детектив

у ході оповіді переростає у психологічний роман» [6, с. 518]. На просторах Інтернету можна знайти багато англomовних рецензій на роман «Night Train» – вони містять, більшою мірою, інформацію про сюжет та персонажів, аналітичний рівень в них, звісно, недостатньо високий [9–13]. Тим актуальніше дане звернення до розгляду жанрової кореляції емісівського твору.

Мета статті полягає у розгляді роману М. Еміса «Night Train» як психологічного детективу. Твір, який має багато ознак детективного жанру, збагачений рисами «сповідально-філософського роману», однієї з тенденцій сучасної англійської прози. Тож, ми визначаємо жанрову кореляцію цієї книги як «психологічний детектив».

Виклад основного матеріалу. Роман «Night Train» отримав низку критичних відгуків, перш за все тому, що зовсім не схожий на попередні твори письменника. Так, Н. Волтер поміщає книгу в наступний контекст: «If you usually like Martin Amis's books, you probably won't like *Night Train*. At the age of 24, with the publication of *The Rachel Papers*, Amis already sounded jaded; by the time he was 35, with the publication of *Money*, his voice was so world-weary that nothing could come as any kind of shock to him or to his readers». Але у той самий час рецензент зауважує: «*Night Train* asks to be read more than once» [12]. Насправді, роман М. Еміса відзначається глибиною, сприяє замисленню над серйозними проблемами буття людини. Одну з інтерпретацій цього роману представив Р. Мартінез: «I thought the novel almost is an allegory of the inability to know the Self, to know the universe...by making Jennifer an astrophysicist, he seems to be continuing his interest in using the universe as a metaphor for the postmodern deconstruction of meaning» [10]. Алегоричність і метафоризм підсилюють філософську спрямованість цього детективного твору.

Розглядаючи роман М. Еміса «Night Train» у зв'язку з детективним жанром, визначимо його ознаки у книзі. Першою рисою, яка одразу ж кидається у вічі, є наявність загадкового випадку, обставини якого не відомі та повинні бути з'ясованими. Звертаючись до тексту роману, упродовж усього детективу ми стикаємося із розслідуванням загадкової смерті Дженніфер Рокуел, тіло якої знайшли у її домі: «Colonel Tom's daughter killed herself tonight» [7, с. 12]. Займається справою жінка-детектив Майк Хуліген. В. Кінг у рецензії на книгу стверджує: «Night Train tells the story of Mike's "worst" case, the suicide or was it murder? of a certain Jennifer Rockwel, the brilliant, beloved, beautiful, blonde daughter of a top policeman, one Colonel Tom» [9], – так акцентується увага на тому, що дана справа є важкою для Майк вже через те, що Дженніфер є її знайомою. Але цей самий факт примушує Майк взятися за справу, бо раніше її батько, Том Рокуел, витягнув її із кризи. Майк доводиться стикнутися з усіма деталями життя Дженніфер: її роботою, особистим життям, інтересами, хворобами. Версії приходили одна за одною. Так, спочатку Майк звертає увагу на наявність у тілі Дженніфер токсичних речовин, що говорило про її можливу наркотичну залежність. Але

батьки не могли повірити у це, тому після бесіди із її психологом та більш детальної перевірки ця думка була відкинута. Дуже загадковим було самогубство трьома кулями, тому почався пошук вбивці.

Першим підозрюваним став її громадський чоловік – Трейдер Фолкнер, з яким перед смертю вона посварилася. Свідки дали його опис: «Poor. He had patches on his clothes. He looked mad» [7, с. 36]. Але як Майк не намагалась використати усі свої навички допиту заарештованих, він не був зломлений, чим й довів своє невинність.

Наступна знахідка Майк – номер незнайомця, якому вона призначає зустріч. Але, як виявилось, вони познайомилися у барі, вона йому залишила свій номер, тобто до справи він не мав ніякого відношення. Останньою була знайдена книжка про самогубство з помітками на полях, яку Дженніфер вивчала у останній час. Це наштотхнуло Майк на висновок, що Дженніфер усе зробила сама, але будучи дочкою поліцейського, намагалась заплутати слідство.

Цілком традиційно, не відступаючи від канонів жанру, автор пред'являє факти поступово, таким чином роблячи читача безпосереднім учасником самого розслідування. Роман «Night Train» представляє собою щоденник, зміст якого послідовно викладає ті події, з якими стикнулася сама детектив, Майк Хуліген: «March 10. Saturday. In the morning, just for the hell of it, really, I do a half-block canvass on Whitman Avenue» [7, с. 38]. Разом з цим, використання такої «інтимної» форми (адже щоденник, як правило, не призначений для стороннього читача), слугує поглибленню психологізму оповіді. За допомогою формату щоденника у творі передається буденність атмосфери. Ми бачимо ситуацію очима Майк. Ось як змальована перша реакція оповідачки на мертве тіло Дженніфер: «I have said that I am used to being around dead bodies. But I took a full hot flush when I saw Jennifer Rockwell, glazed naked on the chair, her mouth open, her eyes still moist, wearing an expression of childish surprise» [7, с. 14]. Наведений опис показує, що навіть для поліцейського, вже звиклого до різних відштотхуючих сцен, цей випадок був шокуючим.

Зазвичай, для детективного жанру характерна однакова, типова поведінка героїв, що завжди робить для читача усю ситуацію зрозумілою. Це пояснюється перш за все тим, що детектив виконує свою функцію розслідування, підозрюваний захищається тощо. У детективі присутній постійний набір персонажів. Книга Еміса не є виключенням: детектив – Майк; жертва, загибла – Дженніфер Рокуел; підозрюваний – Трейдер; свідки – сусіди; потерпілі – батьки Дженніфер, Том та Міріам: «I am a police» [7, с. 8]; «It appears that Jennifer Rockwell shot herself in the head three times» [7, с. 28]; «Now. My witness says she heard the shots before you came out the door. Before. Sound about right, Trader?» [7, с. 54]; «Tom and Miriam faced the grave, motionless, like painted wood» [7, с. 59]. Усі персонажі відіграють свою роль у розгортанні фабули.

Особистість сищика у детективному романі зазвичай представлена фігурою ерудованого чоловіка, але М. Еміс модифікує цю рису та використовує образ нового типу жінки-копа. Майк має не лише чоловіче ім'я (та й прізвище – Hoolihan – автор змінює лише одну букву у слові hooligan), але дещо чоловічий вигляд та поведінку: «A few words about my appearance. The physique I inherited from my mother. Way ahead of her time, she had the look now associated with highly politicized feminists. Ma could have played the male villain in a postnuclear road movie. I copped her voice, too: It has been further deepened by three decades of nicotine abuse. My features I inherited from my father. They are rural rather than urban-flat, undecided. The hair is dyed blonde. I was born and raised in this city, out in Moon Park. But all that went to pieces, when I was ten, and thereafter I was raised by the state. I don't know where my parents are. I'm five-ten and I go 180» [7, с. 8]. Творам, для яких характерна оповідь від першої особи, притаманна відсутність опису самого героя. Автор відступає від цього правила та вкладає у нотатки героїні ніби пояснення свого наміру: «I say all this because I am part of the story I am going to tell, and I feel the need to give some idea of where I'm coming from» [7, с. 9]. Повертаючись до прізвища героїні, зауважимо: напевно у цьому контексті автор іронізує: адже обов'язок поліцейського – ставати на захист громадян, закону – від порушень суспільного порядку, відкритого висловлення неповаги до норм соціуму, які демонструють хулігани.

На вибір у якості детектива саме жінки вказує П. Макграт у своїй рецензії «Її довге прощання»: «What is new, in an author who has specialized in charting the swampy bottom lands of the contemporary British male psyche, is his choice of narrator. This is not just an American, not just a cop, but a female cop: a detective called Mike Hoolihan» [11]. Патрік Макграт, сам неординарний письменник, для творчого методу якого характерний поглиблений психологізм, оцінюючи роман «Night Train», підкреслює проблему місця жінки у чоловічому світі.

Як зазначив Ч. Райт, «Amis has a brush with tragedy in the book's final story» [13]. Трагізм особливо відчутний наприкінці роману М. Еміса: «There – finished. All gone. Now me I'm heading off to Battery and its long string of dives. I want to call Trader Faulkner and say goodbye but the phone's ringing again and the night train's coming and I can hear that dickless sack of shit bending the stairs out of joint and let him see what happens if he tries to stand in my way or just gives me that look or opens his mouth and says so much as one single word» [7, с. 173]). Мотив смутку підсилюється за допомогою згадування самого нічного потягу, який ніби стає свідком усіх проблем Майк та допомагає їх пережити.

Письменник збагачує детективний жанр ознаками «сповідально-філософської» прози. Однією з властивостей такого типу роману є зосередження уваги не на події, а на логіці викладення цього матеріалу у зв'язку з постійними переживаннями героя. Написаний у формі щоденника, роман пропонує такі собі повернення до минулого, як у цьому випадку: «Uncle Tom, Miriam, the family physician. And then the others. And Jennifer Rockwell, who was nineteen years old, would come and

read to me in the evenings. I lay there trying to listen to her clear young voice, wondering if Jennifer was real or just another of the ghosts who occasionally stopped by, cool, self-sufficient, unrepentant figures, their faces carved and blue» [7, с. 23]. Непослідовність викладу думки, екскурси у минуле допомагають більш повно зрозуміти самих героїв та мотивацію їх вчинків.

Важливою рисою сповідально-філософського роману є високий рівень психологізму, який розкривається через образ головного героя, у даному випадку – детектива. Цей факт пояснюється бажанням автора показати власне його історію, передається це через рефлексивні діалоги: «Mike, you've tied yourself up into all kinds of knots trying to make a mystery of this thing. It's garbage, as you know. Some little mystery, all neat and cute. But there's a real mystery here. An enormous mystery. When I say I feel homicidal, I'm not lying. On the night she died my feelings were what they always were. Devoted, and secure. But now... Mike, this is what happened: A woman fell out of a clear blue sky. And you know something? I wish I had killed her. I want to say: Book me. Take me away. Chop my head off. I wish I had killed her. Open and shut. And no holes. Because that's better than what I'm looking at» [7, с. 84]; звернення до минулого: «I started out as a beat cop in the Southern. I was part of the Neighborhood Stabilization Unit in the Forty-Four. We walked foot patrol and did radio runs. Then for five years I was in the Senior Citizens Robbery Unit. Going proactive – decoy and entrapment – was my ticket to plainclothes. Later, another test, and downtown, with my shield. I'm now in Asset Forfeiture, but for eight years I was in Homicide. I worked murders. I was a murder police» [7, с. 3]; розмову із самим собою: «He looks up slowly. And his face is clear. His expression is clear. Complicated, but clear. And suddenly I know two things. First, that he's innocent. Second, that if he wants to, he can prove it» [7, с. 56]. Усі ці прийоми сприяють тому, що читач може не тільки бачити події очима Майк, але й переживати й відчувати їх.

Постійні спогади героїв (наприклад, Майк каже Тому: «You saved my life. I'd do anything for you. You know that» [7, с. 21]) дають нам шанс зрозуміти мотивацію їх вчинків. Тільки у даному випадку не треба забувати, що у романі М. Еміса усі події показані через призму світогляду детектива Майк, тому носять суб'єктивний характер і передають саме її світосприйняття: «And there's always enough pain. I keep thinking back to that time when I was holed up at the Rockwells' house, sweating out my soul into the bedding. She too had her troubles. At nineteen – slimmer, gawker, wider-eyed – she too was under siege. I remember now. One of those late - adolescent convulsions, with the parents pacing. There was a spurned boyfriend who wouldn't or couldn't let go. Yes, and a girlfriend too (what was it – drugs?), a housemate of hers, who'd also flipped out. Jennifer would give a jolt every time the phone or the doorbell rang. But yet, as sad and scared as she was, she would come and read to me and tend to me. She didn't judge me. And I don't judge her» [7, с. 23]. Власне цей спогад прояснює для нас той факт, що Майк розслідує справу про загибель близької людини, у певному сенсі важливої, бо, коли у жінки були тяжкі часи, Дженніфер подала їй руку.

Дуже часто головний герой сповідального роману має деяке відношення до літератури, але не у випадку з «Night Train» – принаймні на перший погляд. Ще на початку книги Майк говорить про свою професію: «I am a police. That may sound like an unusual statement – or an unusual construction. But it's a parlance we have. Among ourselves, we would never say I am a policeman or I am a policewoman or I am a police officer. We would just say I am a police. I am a police. I am a police and my name is Detective Mike Hoolihan. And I am a woman, also» [7, с. 3], щоб, по-перше, у подальшому читач не робив хибні здогадки щодо її відношення до літератури, по-друге – був поблажливий до простого, часто розмовного, стилю оповіді. Але, з іншого боку, сам факт звернення до щоденника вже робить героїню письменницею.

Психологізм збагачує жанр детективу. Може здатися, що увага письменників на психологічних тонкощах відволікає читача від основної сюжетної лінії. М. Еміс у романі «Night Train» теж робить акцент на особистій долі детектива. На перший план виходить складне життя Майк. Більшість ретроспекцій сприяють отриманню детальної інформації про її дитинство, юність та зрілі роки. Так, жахливі спогади про батька («My father messed with me when I was a child. Out in Moon Park. Yeah he used to fuck me, okay? It started when I was seven and it stopped when I was ten» [7, с. 82]) показують весь кошмар, що вона пережила у дитинстві. Подібні епізоди, на наш погляд, цілком виправдані: вони, хоча й зменшують напругу інтриги (обов'язкова риса детективного жанру), допомагають зрозуміти як образ головної героїні, так і сутність злочину, якому присвячений твір.

Неможливо не відзначити, що назва твору теж певною мірою співвідноситься із проблемою його жанру. З одного боку, «нічний потяг» («The rent's nothing: I mean, you don't notice it. You notice the night train but you don't notice the rent» [7, с. 56]) є символом певного способу життя головної героїні. Автор використовує яскравий образ нічного поїзду для створення метафоричного ряду: «And here comes the night train. First, the sound of knives being sharpened. Then its cry, harsh but symphonic, like a chord of car horns» [7, с. 98]. Це додає напруги в описі життя Майк. З іншого боку, «нічний потяг» несе у собі метафоричний зміст («The night train must have been through hours ago. Hours ago, the night train came and went» [7, с. 122]), підкреслюючи незворотність смерті, плинність часу та постійну зміну подій у житті Майк. Крім того, сама героїня пропонує наступне метафоричне тлумачення: «Suicide is the night train, speeding your way to darkness. You won't get there so quick, not by natural means. You buy your ticket and you climb on board. That ticket costs everything you have. But it's just a one-way. This train takes you into the night, and leaves you there. It's the night train» [7, с. 65]. Даний опис деталізує сприйняття Майк самогубства як жахливої події в житті людини.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, роман М. Еміса «Night Train» включає риси, характерні для жанрового канону детективу: наявність загадкового випадку, який потрібно розслідувати; типовий

набір героїв; напругу дії. Ознаки «сповідально-філософського роману», що наявні у творі, дозволяють нам казати про його підсилений психологізм – акцент переведений із опису подій на віддзеркалення почуттів, переживань та світосприйняття головної героїні.

Необхідно констатувати, що заявлена у пропонованій розвідці проблема потребує подальшого вивчення. Коло творів англійського постмодернізму, у яких експлуатуються детективні стратегії, не обмежуються романом Мартіна Еміса. Варто згадати «The Book of Evidence» Дж. Бенвілла (1989), «Possession: A Romance» Антонії Баєтт (1990), «Dan Leno and the Limehouse Golem» Пітера Акройда (1994), «When We Were Orphans» Кадзуо Ішігуро (2000), «The Light of Day» Грема Свіфта (2003), «Arthur & George» Джуліана Барнса (2005). У дослідженні жанрової своєрідності цих та інших романів, особливостей поєднання ознак детективу з психологізмом, філософічністю, іронією, інтертекстуальністю полягає перспектива розробки теми.

Література

1. Анджапаридзе Г. Жестокость канона и вечная новизна. *Как сделать детектив: сборник*. Москва: Радуга, 1990. С. 279–292.
2. Джумайло О. А. Английский исповедально-философский роман 1980–2000гг.: автореферат дис. ...доктора филол. наук: 10.01.03 «Литература народов стран зарубежья (европейская и американская литература)». Москва, 2014. 40 с.
3. Джумайло О. За границами игры: английский постмодернистский роман. *Вопросы литературы*. 2007. № 5. С. 3–35.
4. Клугер Д. Баскервильская мистерия. История классического детектива. Москва: Текст, 2005. 188 с.
5. Рейнгольд Н. Мартин Эмис: реальность покорно следовала за мной (Заметки о творчестве английского писателя). *Вопросы литературы*. 2001. № 5. С. 135–175.
6. Энциклопедический словарь английской литературы XX века / под ред. А. П. Саруханян. Москва: Наука, 2005. 543 с.
7. Amis M. *Night Train*. London: Jonathan Cape, 1997. 176 p.
8. Bradbury M. *The Modern British Novel 1878-2001*. London: Penguin Books, 2001. 622 p.
9. King W. Tough Chaps Don't Dance. URL: <http://nymag.com/nymetro/arts/books/reviews/2145/> (дата звернення: 25.02.2018).
10. Martinez R. A Discussion Board Dialogue on *Night Train*. URL: www.martinamisweb.com/.../dialogue_nt_1998.pdf (дата звернення: 25.02.2018).
11. McGrath P. Her Long Goodbye. URL: <http://www.nytimes.com/1998/02/01/books/her-long-goodbye.html> (дата звернення: 22.02.2018).
12. Walter N. If you have tears to shed, prepare to shed them – in a Martin Amis novel. *The Guardian*. 9 September, 1997. URL: <http://www.theguardian.com/books/1997/sep/11/fiction.martinamis> (дата звернення: 22.02.2018).
13. Wright Ch. Martin Amis's long-awaited new book leaves us hungry for more. URL: http://weeklywire.com/ww/02-08-99/boston_books_2.html (дата звернення: 22.02.2018).